

УДК 94(477)

Грицишин І. – ст. гр. МА-31

*Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя*

## **ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТЕПАНА БАРАНА НА ТЕРНОПІЛЬщинІ (1921–1939)**

Науковий керівник: к.і.н., асистент Потіха О.Б.

Grytsyshyn I.

*Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University*

## **SOCIAL AND POLITICAL ACTIVITIES STEPAN BARAN IN TERNOPIL REGION (1921-1939)**

Supervisor: Potikha O.

Ключові слова: Степан Баран, Тернопільщина, громадсько-політична діяльність  
Key words: Stepan Baran, Ternopil, social and political activities

Степан Баран (1879–1953) – визначний західноукраїнський політичний та громадський діяч, кооператор, адвокат, науковець, публіцист, палкий патріот своєї країни, невтомний борець за її державну незалежність.

Народився він на Львівщині у селі Крукеничі, Мостиського району, але палке бажання якнайбільше прислужитися рідному народові привело його до Тернополя. Тут він перебував під час польської окупації західноукраїнських земель – упродовж 1921–1939 рр. Відкривши адвокатську канцелярію у Тернополі, С.Баран проводив чималу культурно-просвітницьку роботу. Впродовж цілого періоду перебування в краї він був членом товариства “Просвіта”, а протягом 1922–1923 рр. очолював Тернопільську філію “Просвіти”.

Важливим компонентом особистості С.Барана був його журналістський талант. Журналістика була нерозривною частиною громадсько-політичної діяльності Степана Барана, від його студентських років, аж по останні місяці його життя. Співпрацюючи з різноманітними періодичними виданнями, він одночасно протягом 1928–1930 рр. у приміщенні Українського кооперативного банку у Тернополі видавав і редагував тижневик “Подільський голос”. Ця тернопільська газета була єдиною на всьому Поділлі, що видавалася українською мовою.

Одну з важливих сторінок громадської діяльності С.Барана на Тернопільщині займає його участь у кооперативному русі. В 1921 р. у Львові було створено Крайовий комітет організації кооперативів, до якого увійшов С.Баран. Разом з Ю. Павликовським, А. Говиковичем та М. Заячківським вони розробили програму кооперативного будівництва в Галичині, яку намагалися впровадити в життя упродовж наступних років.

Служіння рідному народові було суспільним дороговказом для С. Барана. З 1899 р. він став членом Української національно-демократичної партії (з 1925 р. –

Українського національно-демократичного об'єднання (УНДО)). Протягом 1928–1939 рр. С.Баран обирався послом польського сейму від УНДО з тернопільського виборчого.

Працюючи в комісіях сейму – бюджетній, адміністративній та земельних реформ, він активно захищав інтереси українського населення, був автором численних парламентських запитів і законопроектів, наполегливо боровся проти національного гніту галицьких українців. У сеймі разом з українцями-парламентаріями С.Барана виступав на захист прав рідної мови та інтересів трудового селянства; боровся за свободу преси та демократизацію виборчої системи; викриття антизаконного характеру політики “пацифікації” (умиротворення); проводив оборонну акцію Української православної церкви в Польщі.

Пацифікація на Тернопільщині не пройшла безслідно. У ніч з 20 на 21 вересня 1930 р. проведені масові обшуки в українських установах міста: Українській бесіді, Молодій громаді, Українському кооперативному банку, філіях “Просвіти” та “Рідної школи”, Міщанському братстві, гімназії “Рідної школи” та державній гімназії, а також у посла С.Барана, учителів І.Бриковича, І.Галущинського, адвокатів І.Якимчука, О.Олійника та інших. Цього ж дня було заарештовано понад сотню селян, інтелігенції та багатьох учнів гімназії.

До “здобутків” пацифікації додалася ще й ліквідація Української державної гімназії в Тернополі, біля будинку якої було встановлено поліцейський пост, що забороняв прохід навіть директору та педагогам. Питання про відновлення Тернопільської гімназії не раз піднімалось українськими депутатами у польському сеймі впродовж наступних шести років, але безрезультатно. Не був байдужим до її долі і С.Баран. Проте, на жаль, польська влада так і не проявила доброї волі, не зробила жодного зустрічного кроку у справі відновлення несправедливо закритої української державної гімназії у Тернополі.

С.Баранові не були байдужими події, що відбувалися в радянській Україні. На багатолюдних вічах він неодноразово закликав українців об'єднатися під національним прапором для цілковитого знищення комуністичної небезпеки.

Степан Баран впродовж майже двох десятиліть відігравав провідну роль в громадському та політичному житті Тернопільщини. Він користувався великим авторитетом, незаперечним визнанням серед місцевого населення. Будучи в проводі громадсько-політичних, культурно-освітніх та економічних організацій Західної України, як посол до польського сейму, він наполегливо боровся проти національного й соціального гніту населення краю, самовіддано служив українській національній справі.